

ALEXANDROVI HIRNEROVI

Bratislava 18. augusta 1945

Veľavážený pán doktor!

Prezrel som si pozornejšie materiál pre valné zhromaždenie Matice a mal by som k nemu tieto pripomienky:

1. Ak by zo správy o činnosti Matice v roku 1944 bolo možné vytriediť mená referentov, bolo by to veľmi užitočné. Je síce pravda, že označením mien sa zachycuje len historický fakt, no isté mená v slovenskej histórii bude treba radšej nespomínať.

2. Zhováral som sa s niektorými priateľmi, ktorým sa mimochodom veľmi páčila tendencia, aká sa sleduje zložením výboru Matice. No aj im napadla myšlienka, že by bolo veľmi užitočné, keby i nejaká vyhranenejšia katolícka osobnosť bola vo výbore, tým skôr, že katolícka verejnosť je citlivá na túto vec, neodvykla si ešte posudzovať osnovu nášho života podľa toho, či v nej majú tiež podiel katolíci a ja ako človek luteránskeho pôvodu tiež si pokladám za povinnosť brániť sa takému vývoju, ktorý by mal čo len zdanie luteranizovania verejného života. A tak prosím, keby ste uvážili, či by nebolo vhodné kooptovať do výboru dr. J. Straku od nás zo školstva, katolíckeho kňaza, energicky slovansky, slovensky a československy orientovaného.

3. K Ohlasu by som mal tieto pripomienky:

a) V prvom odstavci, kde sa hovorí o tom, že aj niektorí predstavitelia Matice tak ako niektorí predstavitelia slovenského národa prijali, ba osvojili si aj také riešenie, akým bola fatamorgána Slovenského štátu pod ochranou germánskeho tlaku na východ atď., mali by nastať niektoré zmeny. Myslím na to, aby sa tu energickejšie a dôkladnejšie odmietla idea slovenského Schutzštátu ako produkt nie z domáceho prostredia prýštiaci, ale exportovaný k nám z diplomatickej kuchyne nemeckej nacistickej agresie. Táto časť je totiž oproti ostatnej časti Ohlasu veľmi

ospravedlňujúca počínanie tej reakčnej skupiny slovenskej politickej verejnosti, ktorá prijala riešenie 14. marca 1939. Upozorňujem Vás na to, že na pozadí celého ďalšieho textu Ohlasu, menovite jeho záveru, odstavec na ktorý poukazujem, akoby len hanblivo prechádzal ponad zdrvujúcim faktom slovenských dejín, ktorý mohol znamenať náš zánik v každom prípade: i v prípade nemeckého víťazstva i v prípade víťazstva nad Nemeckom, ak by sa slovenský národ nebol včas spamätal. Preto by som odporúčal, aby ste dôkladnejšie a rozhodnejšie bĕľagovali odklon od demokratickej a slovanskej idey, ktorý uskutočnil 6. október a 14. marec. Je to potrebné tým skôr, lebo k týmto dňom dospelo sa zámerne, dospela k nim istá cieľavedomá koncepcia, opierajúca sa o isté sociálne vrstvy nášho národa. A ak má naše pokolenie nejaké dejinné poslanie okrem toho, ktoré už uskutočnilo, je to v prvom rade likvidácia tejto koncepcie a zatlačenie jej nositeľov na najkrajnejšiu perifériu našej spoločnosti. Naše povstanie a čo sa teraz robí, je len úvodom k tomuto procesu. Myslím teda tak, aby ste nepodávali riešenia zo 14. marca len ako chvíľkové „obmanutie“, ako na prvý pohľad z Ohlasu vyznieva a vonkoncom už nie ako omyl predstaviteľov tejto koncepcie, ale ako zámer, ktorého nezmyselnosť, škodlivosť a až zločinnosť sa prejavila v týchto rokoch.

b) Na strane druhej spomínate na dvoch miestach medzi cieľmi Matice socializáciu kultúry. Rád by som Vám pripomenul, že tento výraz je predovšetkým znehodnotený gardistickou terminológiou, ktorá už používala socializáciu kultúry. Okrem toho by mohla zvädzať dosť dobre neinformovanú verejnosť k zdaniu, ako by v období, ktorým teraz prechádzame, išlo o socializáciu samotnú. I vládny program užíva slovo demokratizácia, zľudovenie, hovorí sa tiež o zovšeobecnení kultúrnych hodnôt atď. Odporúčam Vám tento výraz pozmeniť v tomto zmysle. Snáď i sami nájdete vhodnejší termín.

c) Myslím, že by bolo treba tiež pojať do Ohlasu odstavec nabádajúci k národnej jednote preklenutím konfesijných rozdielností. Matičný príklad Moyzesa a Kuzmányho je iste veľmi ošúchaný. No ide

o obsah dnes veľmi dôležitý a prosil by som Vás uvážiť, či by nebolo predsa len vhodné, aby práve Matica svojou činnosťou, ale tiež v svojom programovom vyhlásení, na tieto úsilia upozornila.

To by tak bolo všetko k tým veciam, o ktorých sme hovorili.

V osobnom rozhovore s Vami sme spomínali niektoré konkrétna v najbližšom matičnom programe: Slovník, Štúrove spisy atď., atď. a ktorých uskutočnenie by sa malo proklamovať. Myslíte, že je to nevhodné?

Na prácu s Vami sa teší

Váš
L. Novomeský

PhDr. Alexander Hirner (1911—1988), sociológ. Účastník SNP, do konca júla 1945 pracovník PŠO (o. i. prednosta sekcie B), potom v Matici slovenskej. Súčasne prednášal na Vysokej škole politickej v Prahe. Od r. 1946 docent.

V texte Ohlasu MS uplatnil väčšinu pripomienok Novomeského. Namiesto J. Straku (prednosta kultového oddelenia PŠO), ktorému hrozila exkomunikácia z cirkvi, za spoluprácu s komunistami, sa stali členmi výboru MS katolícki kňazi Špesz a Šuriansky.

V závere má na mysli Slovník slov. jazyka (MS ho naozaj začala vydávať v zošitoch). O štúrovských edičných projektoch pozri v II. zv.